

LA CONVOCATÒRIA DEL PAPA FRANCESC A FAVOR D'UNA ECONOMIA DE LA SOLIDARITAT

Conferència pronunciada en l'acte Towards EoF “**Economy of Francesco, una proposta del Papa Francesc per una economia global**” en el marc dels esdeveniments previs a la conferència mundial d'Assís 2020.

Sessió acadèmica de l'Ateneu Universitari Sant Pacià

A càrrec de **Bernat Sellarès**, professor d'Història del Pensament Econòmic a la UAB

Dimarts 3 de març de 2020, Seminari Conciliar de Barcelona (C/Diputació, 231)

El passat mes de maig de 2019 el Papa Francesc va enviar una carta dirigida a joves economistes i emprenedors per tal de convidar-los a una iniciativa que, ens diu, tant havia desitjat. Un esdeveniment, escrivia el pontífex, «que em permeti conèixer els que actualment s'estan formant i que s'inicien en l'estudi i pràctica d'una economia diferent, la que fa viure i no mata, inclou i no exclou, humanitza i no deshumanitza, que té cura de la creació i no la depreda. Un esdeveniment que ens ajudi a reunir-nos i a conèixer-nos i ens condueixi a fer un "pacte" per canviar l'economia actual i donar una ànima a l'economia futura.»

Voldria destacar dos aspectes que considero fonamentals d'aquesta proposta del Papa. En primer lloc, és sorprenent la confiança que manifesta el Papa en els joves per produir un canvi de paradigma econòmic. Ens deia en la seva carta, «tinc confiança sobretot en vosaltres, joves, capaços de somiar i aviat construir, amb l'ajut de Déu, un món més just i més bell.» Penso que estarem d'acord que la reacció normal d'un dirigent que vol canviar coses en aquest món seria convocar els més poderosos i influents del nostre món per tal de generar canvis. En canvi, la convicció del Papa és que són els joves els capaços de generar canvis per una economia més justa. Diu el Papa Francesc: «vosaltres [joves] sou ja profecia d'una economia atenta a la persona i al medi ambient (...) a través de vosaltres entra el futur en el món». La seva confiança es basa en l'esperit profètic que entrelluca en els joves, i per això vol fer un pacte, establir una nova aliança amb ells per una economia millor.

Tanmateix, voldria destacar un segon aspecte d'aquesta crida, i és la concepció d'economia que es desprèn de la convocatòria del Papa. Diu voler conèixer aquells que «s'inicien en l'estudi i pràctica d'una economia diferent». Amb aquesta expressió, el Papa Francesc mostra una concepció d'economia original, en el sentit originari de la paraula grega *oikonomia*. I és que l'economia grega es referia a una *destresa*, una habilitat en la correcta

administració dels béns i, com tota habilitat, aquesta compta amb una part pràctica indissociable d'una altra part teòrica: qui practica l'economia la duu a terme perquè *coneix* el que està *fent*. En aquest sentit, fixem-nos com el Papa Francesc crida tant aquells que l'estudien (economistes) com aquells qui la practiquen (ecònoms). I això que pot semblar evident no ho és quan ens referim a l'economia actual. Fixem-nos que el que s'estudia a les facultats d'economia és el que en anglès anomenem *Economics*. I en canvi quan parlem d'economia real, del que passa en el dia a dia del món econòmic ho anomenem *Economy*. I aquest esquinçament que pot semblar només semàntic és un biaix real entre un món teòric cada vegada més allunyat de la realitat econòmica, i una economia real cada vegada més complexa i difícil de modelitzar. Aquest distanciament és, al meu entendre, fruit d'una manca de pluralisme en la teoria econòmica.

Actualment existeix una indiscutible hegemonia d'una teoria econòmica particular: la teoria neoliberal. Una teoria fonamentada en l'individualisme com a motor de creixement econòmic i hereva d'una tradició anglosaxona, com queda constatat en el fet que la teoria clàssica està basada principalment en el pensament d'autors britànics o escocesos. Però també s'ha apuntat en diverses ocasions, com ho feu el professor Luigino Bruni, un dels organitzadors de l'esdeveniment *Economy of Francesco*, que aquesta tradició anglosaxona que forjà la teoria econòmica neoliberal hegemònica és de matriu eminentment protestant. Adam Smith, per exemple, estudià sota un ambient calvinista a l'Escòcia del seu temps. Malthus fou un pastor protestant i el mateix Marshall, l'encunyador del mot *Economics*, fou també format com a pastor. I sembla plausible pensar que aquest predomini d'una visió anglosaxona protestant seria una possible causa de la preeminència de l'individualisme en la teoria econòmica clàssica i neoclàssica. I malgrat la teoria econòmica neoliberal no és en cap cas incoherent ni invàlida per a l'estudi econòmic, si que resulta una veritable amenaça quan aquesta visió particular i, per tant, parcial de la realitat econòmica no és contraposada a d'altres visions i teories econòmiques d'arrel, per exemple, catòlica, com ho podria ser el pensament d'Antonio Genovesi, eclipsat per l'obra del seu contemporani Adam Smith.

Així podríem pensar: bé, si els economistes acadèmics estan tant allunyats de la realitat, que el Papa es reuneixi només amb aquells qui practiquen l'economia, és a dir, amb els ecònoms. Però el cert és que aquest distanciament acadèmic de la realitat no és en cap cas neutral ni innocu. És, de fet, força perjudicial pels interessos de la nostra societat. L'any 1993, l'economista Robert H. Frank va publicar un article amb els resultats d'unes dinàmiques de cooperació que s'havien practicat en diferents grups d'estudiants. La conclusió

a la que arribava aquest article és que els estudiants de la carrera d'Economia presentaven actituds més egoistes que estudiants d'altres carreres, és a dir, es mostraven menys cooperatius davant d'un mateix problema que se'ls plantejava. Aquest exemple mostra com el model econòmic neoliberal imperant, tant en el món acadèmic com el real, basat en la satisfacció d'unes preferències individuals sota un criteri de maximització utilitarista, acaben modificant el comportament dels agents econòmics. O deixant de banda el vocabulari que empraven els economistes, diríem que el convenciment teòric que els meus interessos individuals són el més important pot modificar els valors de la persona, endurir els cors i sufocar el foc de l'Esperit.

Per tant, és del tot necessari, com ens demana el Papa, «implementar un nou model econòmic, fruit d'una cultura de la comunió, basat en la fraternitat i l'equitat.» Un model que contraposi la comunió a l'individualisme; la fraternitat a la competitivitat; l'equitat a la desigualtat. Una desigualtat justificada actualment per la meritocràcia, i com adverteix Thomas Picketty en el seu recent llibre *Capital i ideologia*, les teories econòmiques que elabora cada època històrica poden esdevenir creacions teòriques que tenen com a objectiu justificar la desigualtat pròpia de cada temps. Pensem per exemple en els fisiòcrates, aristòcrates de la cort de Lluís XV a França que defensaven que l'únic sector veritablement productiu era l'agrícola, una teoria que elaboraren amb la mera voluntat d'exaltar el valor de la terra de la qual eren propietaris, i justificar-se així davant d'una burgesia mercantil amb cada vegada més poder econòmic i polític.

És amb aquesta voluntat d'unió i *com-unió*, i de reunir, i *re-unir*, aquestes dues dimensions esquinçades de l'economia, que els joves economistes teòrics i els joves emprenedors pràctics ens reunirem a Assís. Un cop allà, els 2000 joves seleccionats ens dividirem en 12 grups de treball, els quals s'han anomenat *villages* o poblats, en clara referència a les dotze tribus d'Israel i els dotze apòstols. Hi haurà, d'una banda, 6 poblats amb una dimensió microeconòmica: Vida i estil de vida, empreses en transició, management i donació, treball i cura, dones per l'economia, benefici i vocació. I d'altra banda, 6 poblats de caire macroeconòmic: Finances i humanitat, energia i pobresa, agricultura i justícia, negocis i pau, desigualtat, polítiques per la felicitat. Dotze grups de treball amb el clar objectiu de crear un nou model econòmic que «tingui en compte a les persones i al medi ambient» per construir, «amb l'ajut de Déu, un món més just i més bell». L'esdeveniment Economy of Francesco es durà a terme a Assís del 19 al 21 de Novembre, precedit d'un pre-esdeveniment els dies 17 i 18. Abans però, el pròxim 28 de març el Papa Francesc es reunirà per

videoconferència amb els 2000 joves seleccionats per tal de caminar plegats durant els mesos previs a l'esdeveniment central.

Bernat Sellarès. Professor d'Història del pensament econòmic a la Universitat Autònoma de Barcelona (UAB). Organitzador i participant de la secció Negocis i Pau a Economy of Francesco.

Març 2020